

Önsöz

İran Azarbaycan'ının Anadolu'nun rakımı yüksek bölgesine yakın yerinde dünyaya gelen Üstad Muhammed Taki Caferi, ömrünün ortalarında bu gün kabri aşk ve irfanın ziyaret yeri haline gelen mütefekkir bir şahsiyeti fark eder.

Mevlana Celaleddin-i Balhi, Üstad Caferi'nin ruhunu ve zihnini kendisiyle meşgul etmiş ve bu büyük İslam teorisyeninin düşüncelerini kendi orjinal ve güzel fikirlerine matuf hale getirmiştir. Bundan dolayı Muhammed Taki Caferi, Mesnevi'nin tefsirini yazmaya koyulmuş ve Mevlana uzmanları grubuna dahil olmuş ve yıllar öncesinden bu büyük insanın Konya'daki kabrini ziyaret etmek için fırsat kollamıştır. Üstad Caferi, ilk defa 1976 yılında Türkiye'ye gider ve bu gezisinde Mevlana uzmanı, düşünür Abdalbaki Gürpınarlı ile tanışır. Gülpınarlı'nın ilgisini çeken Caferi, 15 ciltlik Mesnevi Tefsirini ona hediye eder.

Muhammed Taki Caferi, Mevlana'yı insanlığa ait büyük bir filozof olarak kabul eder. Bu tür büyük insanlar, "beşeriyetin ortak kültürü" adını alan aileye aittir. Bu büyük insanlar, her nerede bulunurlarsa bulunsunlar, bu şahsiyetlerin bir yüzü manevi aleme ve öteki yüzleri maddi aleme bakar. Beşeriyet de her lahza onların görüşlerinden yararlanır.

Aşağıda okuyacağınız metin, Üstad Caferi'nin Mevlana'nın hakkında yazdığı "Mevlana'nın Düşüncesinde Yeni Dünya Bağlamında Yeni Benlik" başlıklı yazıdan bir bölümü içermektedir.

Bu makalenin ilk kez 1996 yılında Konya'daki Mevlana'yı anma törenlerine Türk makamlarınca davet edilen Üstad tarafından sunulduğunu hatırlatalım. Bu metin, Üstad'ın eserlerinden Türkiyeli okuyucular için Türkçe'ye çevrilen ilk tercüme sayılmaktadır.

Bu müessese, Üstad'ın Mevlana hakkındaki görüş ve düşüncelerinden bir kısmını tedricen tercüme edip Türkiyeli okuyuculara sunmayı planlamaktadır.

Allame Muhammed Taki Caferi-yi Tebrizi'nin

Biyografisi

Allame Muhammed Taki Ca'feri 1304 H.Ş (M.1925) yılında Tebriz'de dünyaya geldi. Tebriz Tahran, Kum ve Necef kentlerinde, Mirza Fettah-ı Şehidi, Şeyh Muhammed Rıza Tonekabuni, Şeyh Kazım-i Şirazi, Seyyid Abdulhadi-yi Şirazi, Seyyid Ebu'l Kasım Hoyi ve Seyyid Muhsin Hakim'in rahle-i tedrisinden geçerek yüksek İslâmî ilimleri okudu. Daha genç yaşlarında içtihat makamına ulaştı. Tahran'da Mirza Mehdi Aştıyani ve Necef'te büyük arif Şefii Murteza-yı Talegani'den felsefi ve irfani konularda feyz aldı. Bir süre sonra günümüzün en ünlü filozofları arasındaki yerini alarak dünya çapında üne kavuştu. Bugüne dek Üstad'ın 90'a yakın eseri basılmış olup 15 ciltlik Mesnevi Şerhi defalarca baskıya girmiştir. Ayrıca 12 sene içerisinde Mesnevi'nin en mükemmel Keşfül Ebyat'ını (Ez Derya be Derya) 4 büyük cilt halinde intişar etmiştir.

Üstad şu anda Nehcü'l Belağa'nın çok geniş bir tefsirini yazmaktadır ki, şu ana kadar 24 cildi yayınlanmıştır. Üstad'ın en önemli kitaplarından biri olan "Mevlevi ve Cihanbiniha" Mevlana ve dünya görüşleri, Batı ve Doğu fikirlerini kıyaslamakla ilgilidir. Hayyam ve Nizami'nin fikirleri ve görüşleri ile ilgili Üstad'ın iki kitabı defalarca basılmıştır.

Üstad, Uluslararası İnsan Hakları Beyannamesi ile İslâm'daki insan haklarını mukayese etmek için çok geniş bilgilere sahip olan bir kitap yazmış olup oradaki görüşlerinden İslâm Konferansı'nda da istifade edilmiştir. Bu kitap İngilizce, Arapça ve Türkçe'ye çevrilmek üzeredir. 60'tan fazla kitabı da hâlâ basılmış değildir ki, bunları da diğer kitaplarına dahil edersek Üstad'ın toplam 150 ciltten fazla kitabı bulunmaktadır.

Bu kitapların konuları fıkıh, insanı tanımak, İslâm'da sanat ve güzellik, vicdan, cebir ve ihtiyar, felsefi ve kelami konulardır. Bu kitaplarda en yeni görüşler ve teoriler yer almaktadır.

Üstad, İnan'daki üniversitelerde ve diğer ülkelerde bilim adamları ve ulemanın katıldığı ders sınıfları ve seminerlere iştirak etmektedir. İnan Radyo-Televizyonunda ise, stad'ın dersleri ve konuşmaları sık sık yayınlanmaktadır.

şu ana kadar dünyanın dört bir yanından gelen yazarlar, bilim adamları, araştırmacılar stad ile 50'den fazla ilmi görüşme yapmış olup bu görüşmeler "Tekapu-yi Endişeha" adlı kitapta yer almıştır. Bu kitabın ikinci cildi basılmak üzeredir.

Üstad, nl İngiliz filozof Bertrand Russel ile yaptıkları ilmi yazışmalar sırasında İngiliz filozofun teorilerini eleştirdi ve çeşitli kitaplarda ve basında bu eleştiriler yer aldı.

Üstad, iki ciltlik bir kitabında Alfred North Whitehead'in (matematik mantığının babası olarak anılan nl İngiliz filozof) görüşlerini tefsir ve tahlil etmiştir.

Üstad bazı kitaplarında çağdaş batının pozitivizm ve neo-pozitivizm felsefesini kritik ve tahlil etmişlerdir. Mesela; Descartes, Kant ve Hume'un düşünceleri ele alınmıştır.

WWW.Ostad-Jafari.COM

**MEVLANA'NIN DÜŞÜNCESİNDE YENİ DÜNYA
BAĞLAMINDA YENİ BENLİK**

Allame Muhammed Taki Ca'feri

www.ostad-jafari.com

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Bir kimse, Mevlana'nın varlık alemindeki olguları ve cereyanları özellikle de kendi içsel hayatını bir tekrar olarak görmediğini, her an yeni bir benlikle yeni bir dünyanın karşısına geçtiğini ve o dünyayla iletişim kurduğunu iddia etse, yanlış bir söz söylemiş olmaz. Mevlana varlıkların hareketinden ve sürekli yenilenişlerinden söz ederken, kuru kuruya bir yenilenme ve değişimden söz etmemekte, varlık denizinin dalgaları üzerinde adeta bir şarkı terennüm etmektedir. Bu son derece önemli olgunun bilimsel ve felsefi sebebi, henüz tam anlamıyla aydınlanmış değildir. Bu olgu hakkında söylenen şey, yeniden görmenin ve yenilikçiliğin kaynağını ve sebebini değil, sadece bu akımın tavsifi bir yorumunu ortaya koymaktadır. Kimi batılıların da söyledikleri gibi bu akım hakkındaki tavsif şudur: "Akıl olayları ancak bu olaylar geçmişte tecrübe edildiği takdirde idrak edebilir. Halbuki şuhut (gözlemlenme) her an yenilenmeyle birlikte bu birliği ve yaratıcılığı idrak edebilir. Her anda, tek ve yeni bir olgunun gizli olduğu doğrudur. Bu durumun akli tasavvurla beyan edilemeyeceği de açıktır. O tek ve yeni olgu hakkında bizi bilgiye (marifet) ulaştırabilecek tek şey doğrudan tanıma ve bilmedir."⁽¹⁾ Şimdi mesnevideki yeniden görme ve yenilikçilik ile ilgili bazı beyitlere bir göz atalım.⁽²⁾

-Her solukta dünya da yenilenir; fakat biz onu görürüz de bu yenilenmeden haberimiz bile olmaz.

-Ömür, ırmak gibi yeniden yeniye gelir akar; fakat bedende bir durgunluk bir daimilik gösterir.

Ardından, hal böyleyse bu yenilenme hareketini ve akımını neden müşahede edemiyoruz sorusuna cevap verir:

-Ucu ateşli dalı sağa sola oynat; göze upuzun bir ateş çizgisi görünür.

-Bu uzunluk, bu sürüp giden zaman yaratılışın tezliğindedir; Tanrı'nun tez tez yeniden yaratmasını gösterir.

-O alan, canın halden hale girmesi gibi her zaman değişir durur; can orada her zaman yeniden yeniye apaçık başka bir alem görür.

-Fakat sen bir sıfata bürünüp de dondun kaldın mı bulunduğun yer cennet olsa yine de çirkin gelir.

Varlık dünyasının üzerinden milyarlarca yıl geçmiş ve dünya yaşlanmışsa da sen yeni ol, yeniden yeni olmayı bu yaşlı dünyaya göster.

-Ey manalar dünyasının güneşi, canlar saç, eski dünyaya bir yenilik göster bir yenilik ver.

-Yüce güneş, canlar saçar, her solukta ışıktan boşalır yine doldururlar onu.

-Ey aşıklar, yeniler yapan eski dünyadan yepyeni bir devlet eriştirdi.

-Ey eski dünyaya yeni can; cansız, gönülsüz bedenden kopan feryatları işit.

-Bu öğüdü, Gazneli Hakim'den duy da eski bedeninde bir yenilik bul.

-Kendine gel de şu benzeri bulunmayan alışverişi hızlı pazarda eskileri sat, peşin sultanlığı al.

-Her zaman yeni bir şekil, yeni bir güzellik görüyorum; yepyeni şeyler seyrettiğimden dolay da usancım, bezginliğim dökülüp gidiyor.

Hoca, öğüt vermek ve yol göstermek için duduyu özgür bıraktı:

-Tacir Allah'a emanet ol, git; bana şimdi yepyeni bir yol gösterdin dedi.

Bu alemde insana sunulan her yeni ve faydalı hakikatın yeni oluşunun hissedilmesi , senin yenilenme yeteneğini gerçeğe dönüştürmeye bağlıdır. Başka bir deyişle yeniyi görmek için yeni almalısın.

-Bir güzelce işit, bahtın yeni bir çocuk doğurmadıkça kan, tatlı süte dönmez.

Eğer en yüce konuları yeniden söylersen, gelişimden yoksun insan şöyle diyecektir:

-Kimsenin söylemediği, duymadığı bir nükte duysan, anladıktan sonra tatsız gelir, ağır gelir sana.

-Bunu çok duydum eskidi artık, bundan başka bir şey söyle ey yiğit dersin.

-Bir başka taze, yepyeni bir söz duydun tut, yarın ona da doyarsın, ondan da tiksiniyorsun.

'Ben'inin her zaman taze olmasını, varlığının rüyada her an yeni olmasını istiyorsan, durgunluğun sebebini kendinden uzaklaştır. Benliğimi senden yana razı edecek her isteğe çivilenip kalma. Sendeki hiçbir şeyin tekrarlanmamasını, hiçbir eskinin beynini ve ruhunu törpülemesini istemiyorsan, içindeki durgunluğa sebep olan o sebebi ortadan kaldır ve kökten yok et.

-Sen illeti gidermeye bak, illet geçti mi, her eski söz sence yeni olur.

-O eski sözden yeni yapraklar biter... Eski açılır saçılır, yüzlerce salkım verir.⁽³⁾

Buradaki ilke şudur: Eğer insan, içinden hareketli ve yenilikçi varlıkla arasındaki sürekli iletişim akımını korursa, hiç bir şey gözünün önünden silinip gitmeyecektir ve yeni bir hakikat canına tazelik katacaktır.

-Taşa istersen yüz yıl, la'l ol de, eskiyip yıpranmışsa, yüz yıl, yenileş de.

(Elinizden yitirdiğiniz şey için üzülme, elde ettiğiniz şeye de sevinmeyin)

İnsanın iç dünyasını tanımak için önce onun zahiri davranışları incelenmelidir. Eğer bu yolla tanıma imkanı yoksa, onu konuşmaya zorla; konuşanın yeni olguları olan cümleleri ifade tarzı, kavramları ve yargıları ortaya koyuşu, seni onun içindeki gerçekliklere götürecektir.

-Yüzünü görmezsen kokusunu al, koku her köre değnektir sanki.

-Koku da alamıyorsan, söze geri konuşur da yeni sözden eski sırrı anla.

Ana rahminden çıkan birisinin, rahimdeki dünyadan çıktığı ve bir daha oraya geri dönmeyeceği bir hakikattir. Ancak, ceninin o dar, karanlık ve sınırlı yerden çıkışı, bu geniş dünyada yeniden filizlenmeyle eşittir. Bunun gibi dünyadan göçmek de sonsuzlukta filizlenmektir.

-Cenin rahimden doğması, gitmeye benzer, dünyada yeniden tomurcuk açmaya benzer.

Gel ey gelişmiş salık, içindeki gizli ışıltıyı açığa çıkar, hayatın şu karanlık gecelerinden aydınlanan ve aydınlatan bir sabah gibi görün.

-Ey padişah, hadi, Yed-i Beyza'yı göster, kapkaranlık gecelerden bir yeni sabah belirt.

İçinde durmadan yenilenen düşünceleri ve şimşekleri, bunlar içinde sönüp gitmeden kabul et, onlardan yararlan. Böylece yeni düşünceleri ve şimşeklerin gelişine hazırlanabilirsin.

-Gönüle yeniden yeniye düşünceler gelir, sen de yürü o eve koşarak bir konuk gelir.

-Yeniyi al, ver eskiyi, çünkü her yılın geçen yıldan üç kere daha üstündür.

-Hayır, yanlış söyledim, çünkü sağır da ululuk sahibine karşı yere baş koyarsa, Tanrı duygu verir ona.

-O görünmeyen dünyadan gönlüne ne gelirse bil ki konuktur, onu hoş tut.

-Sakın geldi de yamandı, boynuzdan kaldı şu konuk deve. Şimdicek yine yokluğa uçar gider o.

Mevlana aşağıdaki beyitlerde pek az dűřünürün içeriğini kavrayabildiğı hakikatleri ortaya koymaktadır. Bu beyitlerden çıkarılabilecek sonuçları şöylece sıralamak mümkündür:

1. İnsanların içinde sürekli bir geçiş ve hareket halinde bulunan bir kavrayış gerçeğı vardır. Bu hakikatin bilinmesi konusunda görűř ayrılığı varsa da bilinç sahibi herkes bunu güzelce idrak edebilir.
2. Akıp gitmekte olan dűřünce ırmağının üzerinde çerçöpler ve iyi kötü şeyler geçip gitmekte ve akmaktadır. Bu çerçöp ve eřya, insanın beyninin ve ruhunun keyfiyet ve muhteviyatının ilgili olgularını kendisinde yansıtır. Dűřüncenin akarsuyu onların üzerinden geçer ve onlardan etkilenecek kirlenir.
3. Herkes kendince, içinde sürekli bir akımın varlığını hisseder. Bu akım canda ve ruhta feyiz verici Allah'tan kaynaklanan insandaki feyzi ispat eder.
4. Yeni dűřüncelerin yeni şekilleri, sürekli akmakta olan insanın içindeki ırmağın suyu üzerinde akmaktadır.
5. Bu su üzerinde hareket etmekte olan kabuklar, gaip meyvelerinin kabuklarıdır. İç temizliğı ile bunlardan yararlanmak mümkündür.
6. Akarsu taşkın ve cořkun hareket ederken, suyun üstündeki kabuklar ve eřya (sevinçler, üzüntüler, dűřünceler vb...) daha hızlı akarlar.
7. Ariflerin gönlünde tasanın kalıcı olmadığını görmeniz, hayatın akarsuyunun onların içinde hem coşkun hem de hızlı olduğunu gösterir. Bu yüzden sadece üzüntü sebepleri (Mevlana'nın dediğı gibi) değıl, mutluluk sebepleri de daha hızlı hareket eder ve iç sahneden kaybolurlar.

-Ademoğlunun varlığına da canla akıl gizlilik aleminden akarsu gibi gelip duruyor.

-Gaybtan her an yeniden "ten dünyasından çık" fermanı gelir.

Sana sunulan sözleri doğru incele, eğer bunları senin gönlünden ve canının derinliklerinden sadır oluyorsa, bu gönlü yaratan Allah'a aittir, olağan bir söz değıldir. Bu sözler ve kelimeler eski de olsa ab-ı hayattır. Bu ab-ı hayat her an yeniden yeniye kaynar ve dalgalanır.

-Bu söze ab-ı hayat de, söz adını takma, bu sözleri eski harflerin bedeninde yeni bir can olarak gör.

Ey insan, sen öyle bir susuzluğa tutul ki, hiç bir zaman suya kanmayasın. Ulaştığın her hakikatle yetinip orada kalma.

Allah aşkına sen de susama illetine tutulan, suya kanmayan kişi gibi neyi bulursan ona kanma Allah için durma.

-Bilgi suyu gönülden kaynayıp coştu mu o su ne kokar, ne eskir, ne de bulanıp sararır.

-Kaynağının yolu bağılysa ne gam! O zaten soluktan soluğa evin içinde kaynayıp coşar.

Allah'ın sizin içinize akıttığı hakikatleri açıklamaktan çekinmeyin. Çünkü ilim ve marifetin yüksek ve muhteşem köşkü, gelmiş geçmiş bütün insanların gayreti olmadan yapılamayacaktır. Bundan dolayı birkaç sınırlı bilgi elde etmede yeniden yeniye o muhteşem köşkün binasını koyacak olan gelecek nesillerin dűřünce ve araştırmaları görmezden gelinmemelidir. Bu ilme ve insanlığa bir tür ihanettir.

-Hadi hemen söyle ki söz arkını aşsın da bizden sonra yüzyıllar boyunca aksın dursun.

-Yeni bir söz söyle dünya yenilensin, dünya sınırından kurtulup sınırsız olsun.

Eğer güçlü hurma ağacı gibi meyvelerini halka sunmak istemiyorsan, git, eskiyi eskinin üzerine koy. O eski, çürümüş ve kokmuş meyvelerle yetin. Ama unutma ki senin bu eski ve yıpranmış metanın alıcısı, donmuş ve durgunlaşmış insanlardır. Bunlar yenilenen dünyaları görmek için hiçbir görüşleri olmayan ve cenin gibi yaşayan kimselerdir.

-Hurma fidanı gibi vergili, bağıly olmazsan var eskiyi eskiye kat, yığ ambara.

-Eski, kokmuş, çürümüş şeyi görmedik kişiye armağan götür.

-Fakat yeniyi gören seni satın almaz, o Tanrı avidir sana tutulmaz.

-Kendine gel de şu benzeri bulunmayan alışverişi hızlı pazarda eskileri sat peşin sultanlığı al.

Gelecek nesiller, kabile kabile, gece gündüz her an yenilenerek yoldan çıkagelir ve bu ödünç dünyanın sakinlerinin hareket zamanını bildirirler. Kalkın, yurdunuzu bize teslim edin ve ebediyet yurduna göçün derler.

-Bu çölden her akşam her sabah kervan üstüne kervan geliyor.

-Biz geldik nöbet bizim artık sen git diye yerimizi yurdumuzu alıyor.

Söz ve davranışa ait göstergeler olmaksızın, kendi içlerindeki gizli ışıkla özgün sırları yeniden yeniye başka insanlara iletmek insanlığın gelişkin özelliklerindedir.

-Şimdi ben sana dilsiz, dudaksız, yeniden yeniye eski sırları söyleyeceğim dinle.

Gözünüzü açın, dikkat edin. Türlü türlü sakinliklerin görünümüne aldanmayın. Emin olunuz ki hangi halde iseniz, ister yürüyün, ister oturun, ister uyuyun, gafil olun veya uyanık olun, bilin veya bilmeyin biz hareket halindeyiz. Biz yeni bir yurda gitme niyetindeyiz. Her çabanın ve hareketin bir hayat kanunu olduğunu sanmayın. Temel kanun, eskilerin ürettiği ve kanun olan, her şeye doğru harekettir.

-İyice bak da gör, oturmuşuz da otururken gidiyoruz, yeni bir yere gidiyoruz biz, ama sen görmüyorsun.

-Görebilmek için kendime güzel bir ayna hazırladım, vay şu ten toprağına, karanlık ve kederli gönlüme!

-Gece gitti gönlüm yine de çamurdan temizlenmedi, benim kırmızı kadehim nerede ey benim eski sakim!

Başından geçenleri göz önüne al, göreceksin, adım attığın her gelişim ve faaliyet, önceki hallerden geçtikten sonra meydana gelmiştir. Bu haller kemallere ve kendi varlığının yüceliklerine çıkmam için bir basamaktır.

-Sen ele aldığın günden beri ya ateştin, ya yeldin, ya da topraktın, o halde kalakalsaydın bu yüceliğe nereden ulaşacaktın.

-Seni şekilden şekle sokanın yüzünden ilk varlık kalmadı, onun yerine ondan daha iyi bir varlık getirdi o.

Dikkat edin, yenilenme duygunuz ifrata meyleder ve gerçekleri tespit için asla durmamanız gerektiğini düşünür ve sürekli olarak ileriye doğru gidiş halinde olursanız onlar olmadan ulaşamayacağınız gerçekleri elden yitireceksiniz.

-Şimdilik pabuç dikmekle yetin, dayan bu işe, dayanmazsan yamacılıkta kalır gidersin.

-Yamacılarda, eskicilerde sabır olsaydı, hilim olsaydı hepsi bilerek yeni ayakkabıcı yapıcısı olurdu.

İnsanın eskilerle konuşması en yeni ve en özgün hakikatleri o eskilerde görmesi için aşıkane bir ruh gerekir.

-Ey Ayaz! Bir çarık parçasına beslenen şu sevgiler de ne? Bir puta aşık olmuşa benziyorsun.

-Mecnun gibi Leyla'nın yüzünden yüz çevirmişsin de bir çarığı kendine din iman edinmişsin.

-İki eski şeyi canla başla sevmişsin, ikisini de tutmuş odana asıvermişsin.

-O iki eski püskü şeye niceye bir yeni sözler söyleyeceksin? Cansız şeye eski sırları açacaksın.

İnsanın gönlünden gelmedikçe, hiçbir içsel düşünce ve algı sonsuz bir sebata sahip olamaz. Çünkü sonsuz suretler ve gerçekler perdesiz olarak yalnızca bu gönüle görünür ve gönül onları kavrar.

-Gönül hem sayıya sığan hem de sayısızdır. Onun nakşından başka hiç bir nakış ebedi olarak kalmaz.

-Ebede dek, yeniden yeniye nakışlar vurur gönül, onda perdesiz olarak görülür.

Gelin, benim öğüdümü dinleyin. Eğer bu öğüdü kabul ederseniz zamanın geçişi ömrünüzü yıpratmayacaktır. Temelsiz gamlar, sevinçler, hayaller ve kuruntular ırmağı, fena ve zeval bulan şeylere gönül bağlamak sizi eskitmeyecek, yaşlandırmayacaktır. İşte:

-Öğüdümü dinle, beden güçlü bir bağdır, gönlün yeniye akıyorsa eskiyi çıkart.

Yüreğinde türlü türlü kirlere birikmiş ve hiç bir aydınlık kalmamışken nasıl sırları görmeyi umarsın.

-Gönlünde pas üstüne paslar var. Bu paslar öylesine yığılmış ki, gönül gözün sırlara karşı kör olup gitmiş.

-O is , o siyahlık yeni bir tencereye vursa, arşa kadar bile olsa gene görülür.

-Çünkü her şey zıddıyla meydana çıkar. Ak üstünde o kara rezil olur gider.

Gamlar içinize saldırdığında kendinizi kaybetmeyin. Yeni idrak şöyle der: “Çünkü öyle önemli öğeler vardır ki üzüntülerin insanın gönlüne girmesini zorunlu kılar. Bunların arasında daha yüksek bir sevincin başlangıcının bulunması veya insanı belalardan korumak üzere uzlet köşesine çekilmeye zorlayabilir.

-Her zaman yepyeni bir baht, kulağına seni gamlandırırım bile gamlanma diyor.

-Diyor ki, ben seni kötü gözlerden gizlemek için gamlandırırım ve ağlatırım.

Bu vehim tuzaklarını, zoraki ve çürümüş kültürlerin oyunlarını yok et. Böylece yeni ve yüksek gerçeklerin kapıları senin yüzüne açılsın. Şu hakikati de bil ki o vehimlerin, hayallerin ve zoraki kültürlerin esiri olduğun sürece, daha yeni ve daha yüksek yapıların kapılarının sana açılması imkansızdır.

-Tuzağı kır, ağı yırt, yemi yak, bu eve yeni kapılar aç.

Aklınızı başınıza toplayın, eğer yüreğinizi tertemiz tutarsanız, yeni düşünce her zaman sırtında hediyeler dolu olduğu halde, gönlünün misafirhanesine girecektir. Sizin çok yönlü gelişmenizi sağlama mümkün olan bu hediyeleri size sunacaktır.

O halde, bu aziz misafiri karşılamaya çıkalım ve gelişini kutlu sayalım. Gönül misafirhanemizi terk etmeden önce, ondan faydalanalım.

-Konuk evine her gün nasıl bir konuk gelirse, senin gönlüne de her solukta aziz bir konuk gibi bir düşünce gelir.

-Ey benim canım ! Düşünceyi adam yerine koy, çünkü adam düşünceyle değerlenir canlanır.

Gönlünüzde gam dalgalarının ortaya çıkmasından ve sevinçlerinizi yok etmesinden korkmayın. Çünkü dalgalar bizzat yeni ve yüksek sevinçler meydana getirebilir. Aslında gam seli gönül evinizi temizlemek ve mutluluklara yer açmak içindir.

-Gam düşüncesi sevinç yolunu vurursa gam yeme, çünkü o sevinci hazırlamaktadır.

-Gam temelinden yeni bir sevinç gelsin diye gönül evini sertçe siler süpürür.

-Yemyeşil daldan ayrılamayacak yapraklar bitsin diye gönül dalındaki sararmış yaprakları döker.

-Ta ötelere yepyeni bir tat salına salına gelsin diye eskinin kökünü kazır.

-Ağaç dalı gibi eski yapraklardan ve meyvelerden kurtul ki "kün" emri sana ulaşsın.

Eğer cennetteki lezzetler ve ayrıcalıklar da eskilerse çekiciliklerini kaybederler. Güzel güllerin açılmasının üzerinden bir zaman geçerse, değişim kanunu sana anlatan sonbahar yapraklarını seyretmekle meşgul ol.

-Fakat sen bir sığata bürünüp de dondun kaldın mı bulunduğun yer cennet olsa orada cennet ırmakları aksa gene de kupkuru ova görünür, orası sana çirkin gelir.

-Tanrı korkusunun güzüne yelini aç. O geçen yılın güllerini saç gitsin.

-Bu güller yeni çiçeklerin bitmesine engeldir. Gönül ağacı ise onlar için bitmiştir, boy atmıştır.

Gelişmiş ruhların asli dayanağı, ruhları sürekli yükselen bir yenilenme hareketine sahip insanlardır. Halime-i Sa'diye Peygamber'i (sav) sütten kestikten sonra, onu Hacerü'l-Esved'in bulunduğu Kabe duvarının yanına götürüp şöyle dedi:

-Ey Hatim! Bugün sana devletin bahtın ardında çavuş kesildiği ulular ulusu bir padişah geldi.

-Ey Hatim! Şüphe yok ki, bugün yeniden yücelere mensup canlılara konuk oluyorsun.

Her an idrakimizin ve tasavvurlarımızın alınlarına eskilik izi vurulmaktadır. Bu, yenilenen gerçeklerin sürekli olarak bir bitki gibi varlık tarlamızda açması sebebiyledir. Bu, beynimizde ve ruhumuzda bulunan bilimlerin ve öteki algıların içimizdeki yenilenme unsurlarının öylesine güçlü ve özgün halidir ki, öğrenilmiş her şeyi yeniden algılayabilir ve geçmişe dayanmak zorunda kalmaz.

-Her solukta anlayışına bir şey dokunur. Bir zaman gelir; bak da gör her solukta toprağında yeni bir ot biter.

Hayvani, tabii benliğin aldatmacalarından palana benzeyen ihtiyarınızdan(4) kurtulmak ve canınızın yenilenen hayattan nasiplenmesini isterseniz, Allah'ın ahlakıyla ahlaklanmak ve iç temizliğine ulaşmakla tertemiz ilahi şarabın kadehinden içmeye çalışın. Çünkü bu kadehteki şarap sonsuzluk denizine katılmıştır.

-Çalış da Tanrı kadehiyle tazelen, işte o vakit kendinden geçersin, o vakit ihtiyacın kalmaz.

Siz insanların içinde yenilenme ve yeniyi bulma duygusunun orijinal bir duygu olduğunu biliyor musunuz? Çünkü bu duygu, varlık aleminin derin köklerinde size bağlanmıştır.

-Senin hallerin yepyeni bir madendir, yenilik madeninden meydana gelmektedir. Bu hallere nasıl razı olabiliyorsun?

-Senden bir iyilik yahut kötülük meydana gelmeden bir zamancık bile işsiz güçsüz oturamazsın.

-Bu işe koyulma isteği de gizlediğin meydana çıksın diye sataşır sana.

-Düşünce ipinin ucunu çekip durdukça ten ipi nasıl durabilir ki?

-Senin için, o çekiciliğe nişan olunca, tembellik açık bir can çekişmeye benzer.

-Yoksa gönlün bedenini işe çektikçe o balçıktan bedeninin nasıl huzur bulur.

-Bu dünyada durmadan doğurur o, dünyada her sebep anadır, eseri de doğurduğu çocuktur. Fakat bir de doğdu mu sebep kesilir de o da şaşılacak eserlere dönüşür.

-Çünkü bu istek Tanrı emanetidir sende, çünkü bu isteyen istenene layıktır.

-Çalış çabala da bu istek artsın da gönlün şu beden kuyusundan çıksın.

Dikkat edin, sonbahar ve kıştan sonra gelen her yeni bahar sözünle konuşmaktadır. Güzel bahar mevsiminde çiçeklerin ve bitkilerin yeniden açması size hayat verici bir mesaj getirmektedir. O sözü

ve mesajı bilinç sahibi her insan dinler ve anlar. Açık bir şekilde denilir ki: Dünya adı verilen bu uzun günün, o olmadan bu dünyadaki sorunların hiçbirisine çözüm yolu bulunamayacak olan bir yarını vardır.⁽⁵⁾ Siz bu taze ve taravetli baharı görerek bu yersiz beyninizden uzaklaştırın. İnsanın canının ölüm sonbaharından sonra bir kez daha dönmesi ve maddi bedeni yeniden harekete geçirebileceğine nasıl inanılır?

-Yapraklar döküldükten sonra gelen şu ilkbahar bir kıyametin bulunduğuna gerçek delildir.

Ebedi ve madde üstü alemdeki yenilik ve yenilenme, hiç bir zaman eskimez. Eskiliğin asla yol bulamadığı bu yeniliğin sebebi, bozuluşa neden olan hareket ve tezat cereyanının üstünde olmasıdır.

-Kıtlık, bolluk, barış, sınanmalardan doğan savaş, hep böyle, alemin ahvalini de bunun gibi bil.

-Alem bu iki kanatla havadadır; canlar bu ikisi yüzünden korkuyla ümidi yurt edinir.

-Bu alemin, güney yeline benzeyen yaşayışla, sam yeline benzeyen ölüş, tekrar diriliş yellerine tutulup yaprak gibi titreyeceği vakte dek böyle sürer gider.

-Derken İsa'mızın tek renklilik küpü yüz renklilik küplerini değersiz bir hale kor, onların kârına kesat verir.

-Çünkü o dünya, tuzlaya benzer, oraya ne giderse renksiz olur.

-Toprağa baksana, renk renk halkın hepsini de mezar içinde bir renge boyamada.

-Bu, görünen bedenlerin tuzlası, anlamlar tuzlası ise zaten başka.

-O anlamlar tuzlası manâ alemindedir, orası ezelden ebede dek yenilikler içindedir.

-Bu yeniliğin zıddı eskiliktir, o yenilikse zıtsızdır, eşsiz, ortaksızdır, sayısızdır.

-Nitekim Mustafa'nın ışığının parlaklığı yüzünden yüz binlerce karanlık ışık olup gitti.

-O alp uluğun yüzünden çiftit, şirk koşan, muğ, hepsi de bir renge boyandı.

-O sır güneşinin ışığında yüzbınlerce kısa, uzun gölge birleşti gitti.

-Ne uzunluk kaldı, ne kısalık, ne genişlik, çeşit çeşit gölgeler güneşe rehin oluverdi.

-Ancak mahşerdeki tek renge boyanış iyiye de apaçık görünür kötüye de.

-İstersen dedi Peygamber seni bir hurma fidanı haline getireyim de doğudakiler de senden meyve dersin batıdakiler de.

-Yahut ta o dünyada seni bir selvi haline soksunlar, terü taze ölümsüz bir halde kal.⁽⁶⁾

Yüzyılların geçişi, tabiat üstü gerçeklere bağlı olan olgular üzerinde nasıl bir etki yaratır ?

-Nuh da dokuz yüz yıl dosdoğru yolda yürüdü, her gün ümmetine yeni bir öğüt verdi.

Tabiat üstü gerçeklere dayanan kalıcı ve asil sabitler, yenilenen olaylardan ve değişimlerden etkilenmezler.

-Yüzyıllar geçti, bu yüzyıl yepyeni bir yüzyıl. Ay hep o Ay fakat su o su değil.

-Adalet, o adalet, üstün bilgi, o üstün bilgi; ancak o yüzyıllar, o ümmetler değişti.

-Şu deredeki su kaç kere değişti ama Ay'ın yıldızların akisleri hep yerinde.

-Demek ki yapıları su üstüne kurulmamış, gökyüzünün geniş alanında onlar.

-Bir parçası yüzlerce testiye kırar, ama kaynağın suyu durmadan dinlenmeden coşar kaynar.

-Testinin ve testicinin suyu fani olursa pınarın suyu hem taze hem baki olur.

Açlık gibi, insanı yemek yemeye muhtaç eden ihtiyaçların sürekli yenilenmesi, tokluğun eskiliğinin ve tekdüzeliğinin giderilmesi içindir. Bütün ihtiyaçlar bunun gibidir.

-Yersin doyarsın, yediğim yeter derken yeniden acıkırsın, böylece de midenin dolgunluğu da geçer o sancı da.

-Kim açlık derdine düşerse bedeninin her parça buçuğu yenileşmeye koyulur, gıda ister, gelişmek ister.

İnsanları rahatsız eden dertler, hatta yeni ilaçları eskiten eskileri yenileyen dertler hayatın tekdüze can sıkıcılığını bozar. Acı duygusu sırasında, hayatın aslı, bütün matlubiyetiyle insan tarafından algılanır.

-Dert eski ilacı yeniler, dert her eski usanmış kurumuş dalı kırar gider.

-Eskileri yenileyen kimya derttendir, derdin olduğu yerde nerede usanç?

İnsan, sahip olduğu bu imkanlar ve güçlerle ancak ilahi vahiy sayesinde bu büyük evrenden dışarı çıkabilir. Bir sandıktan başka bir sandığa girmek eskimenin, yıpranmanın çaresi değildir. Çünkü sandığın içinde olan kimse onun pencerelerinin yenildiğini göremez.

-Tanrı gökyüzünden geçmeye yol yok size demiştir, ancak güçle kuvvetle gökten gelen vahiyle ağabilirsiniz.

-Bir kişi sandıktan sandığa giderse gök ehlinden değildir, sandık adamıdır o.

-Sandığın yarığı yeniden yeniye sarhoşluk verir ama sandık içinde bulunan bunu anlayamaz.

Yenilik ve taravet, ilahi dergaha bağlı olan gönüle mahsustur.

-A kardeş, bir soluk aklını başına al, soluktan soluğa sende de güz var bahar var.

-Dönüş bahçesine bak da seyret, yemyeşil taptaze goncalarla güllerle selvilerle yaseminlerle dopdolu.

-Yaprağın çokluğundan dal görünmüyor, çiçeklerin bolluğundan ova da gizlenmiş köşk de.

Canınızın daima diri ve taze tutan o hakikate aşk duyan er geç yok olan ve zeval bulan varlıklara değil.

-Çünkü ölülerin sevgisi eyleşmez, çünkü ölü bir daha dönüp gelmez.

-Dirinin aşkı gönüldedir, gözdedir, her solukta goncadan da daha taze bir hale gelir.

Yenilerin açılması ve varlık tarlanızda boy atması için eskileri bertaraf edin. Çünkü yenilenme ve tazeleme tabiat üstü kalıcı bir etkenin varlığına bağlıdır.

-Suyu kesmiş arka temizlemiştir, ondan sonra da arka içilecek su salmıştır.

-Deriyi yarmış temreni çıkarmıştır, ondan sonra da orada yeni deri bitmiştir.

Ya heva ve hevesi taze tutan ve sonuçta eski ve yıpranmış bir imanla yaşayın. Ya da imanı tazileyip sonuçta yeni ve her zaman filizlenen bir canla (akli hayatta) hareket edin.

-İmanını yenile ama dille söyleyerek değil, a gizlice dileğini yenileyen kişi.

-Dile uyuş yenilendikçe iman yenilenemez, çünkü nefsin dileğine uyuş o kapının kilididir ancak.

Varlık aleminin kanun mecrasında olan karanlıktan hiçbir zaman yüz çevirmeyin. Çünkü zıtların cereyanı kaidesinde öyle hikmetler vardır ki zaruretleri çeşitli bilimlerde görülebilir. Zıtların birbiri vasıtasıyla bilinmesi, varlıklar arasında etki tepki oluşması ve bunların yeniden yeniye ortaya çıkışları ve fiiliyata geçişleri ve genel hareketleri bu cümledendir.

-O uyku, o duygusuzluk karanlıktır ama, ab-ı hayatta karanlıkla içinde değil mi?

-Akıllar o karanlıklarla yenilenmiyor mu? Şarkı söyleyenin duraklaması sesine ses katmıyor mu?

-Her güz mevsiminde bağı bahçeyi yakıp yandırmada sonra gene renk renk çiçekler bitirmededir.

-A yanmış yakılmış demededir, çık, gençleş, bir kere daha güzelleş, güzel sesli bir hale gel.

-Ağrı sızı definedir, acıyışlar ondadır, deri yırtıldı mı iç tazelenir.

-Nimete nasıl şükredersin, çünkü ona şükredebilmek onun ihsanının yeri bir nimetidir.

-Dünyada boyuna yaz olsaydı, bağa bahçeye boyuna güneşin harareti vursaydı.

-Toprağın ot bitirme kabiliyetini kökünden yakardı, bir daha da o eskimiş şeyler tazelenmezdi.

-Ekşi suratlıdır kara kış ama esirgeyicidir, yaz güleç yüzlüdür ama yakıcıdır.

-Sana da darlık geldi mi o darlıkta ferahlığı gör, gençleş, sevin yüzünü alnını buruşturma.

-Seher çağı karanlıklar kınından parlak kılıcını çekip de

-Doğudan doğan güneş geceyi dürünce bu timsah yediklerini kusar.

-O timsahın midesinden Yunus gibi çıkarız renk koku dünyasına yayılırız.

-Halk o timsahın karnında o karanlıklar aleminde, Tanrı'yı tesbih etti de o yüzden rahatlaştı.

-Her biri, seher çağı, gece balığının karnından çıkınca der ki:

-Ey kerem sahibi, o korkunç geceye rahmet definesini gömmüşsün bunca tat vermişsin.

-Üstü yol yol, pul pul bir timsaha benzeyen gece gözlerimizi keskin, kulaklarımızı keskin bir hale getiriyor, bedenimizi çevikleştiriyor.

-Değil mi ki senin gibi biri bizimle bundan böyle korkunç yüzlü dudaklardan hiç korkmayız.

-Musa onu ateş gördü ama o ışığı, biz de geceyi bir zenci gördük, oysa huriymiş o.

-Biz bir gözden başka birşey istemiyoruz, seçkin ve keskin bir göz istiyoruz.

-Şehzadeler padişahın kapısında toplanmıştı, üç mum gibi padişahın gözünün ışıklarıydı üçü de.

-Babanın bir ağaca benzeyen bedeni oğlun iki gözünden de gizli olan bir yoldan su emip gıdalanır.

-Bu kaynağın suyu oğlandan kaynayıp coşar da tezce ananın babanın bağlarına doğru gider.

-Ananın babanın bahçeleri o suyla tazeleşir onların gözyaşları bu iki kaynaktan gelir de akar.

Bu bakımdan cansızlar da kendilerine kamil bir insanın temasıyla mübarek, müşerref ve mutlu olurlar. Ey Allah'ın Resulü (sav), devranın kıyamete dek sürsün ve taptaze kalsın, mescide gelip orayı mübarek eyle. Yüce Peygamber'in (sav) mübarek eserine ve azametli şahsiyetine ve onun mukaddes dinine eskilik yol bulamaz.

-A Tanrı elçisi dediler, ihsan etsen lütuf buyursan da ayağına zahmet versen de o mescide bir gelsen.

-Böylece de orası ayaklarıyla kutlansa. Adın kıyamete dek yıpranmasın.

-Bir zahit vardı Abbadiye suyu gibi ibadete gark olmuştu.

-Kum üstünde namaza durmuştu ama kum pek sıcaktı hem de tenceredeki suyu kaynatacak kadar sıcak.

Samimi ibadet, ibadet edenin ruhunda ve yüzünde sevinç ve tazeliğe yol açar.

-Huşu, huzu ve niyaz içinde namaza kalkmıştır.

Dört irtibatla (insanın kendisiyle, insanın Allah'la, insanın varlık dünyasıyla ve insanın hemcinsleriyle irtibatı) en yüce dereceye ulaşan gelişmiş insanlar, zamanın geçişinden ve yılların akışından etkilenmezler. Onlar her zaman genç ve güler yüzlüdürler. Yürekları hep mutlu ve bahar gibi taptazedir. Gam ve tasa sonbaharı, olayların birikmesi onları etkilemez. Onlar zamanın ötesine adım atmış, yılların ve ayların keskin orağından korunmuşlardır.

-Gönlümüzde lalelik var, bir gül bahçesi var, kocalığa, solup dökülmeye yol yok orada.

-Boyuna tazeyiz, boyuna genciz, güzeliz biz, boyuna tatlıyız, güleriz, nazlıyız, naziğiz biz.

-Bizim katımızda yüzyılla bir an birdir, eşittir, uzun kısa bizden ayrılmış gitmiştir.

-O uzunluk kısalık bedenlerdedir, canda uzunluk kısalık olur mu hiç.

-Her an gençleşiyorum kendimden gizleniyorum, her an daha da yenileşiyorum.

Eğer himmet ve irade gösterirsen, amelinde Allah'ın rızası için emirleri doğrultusunda adım atarsan ve Allah'ın sağlam ipine yapışırın madde aleminin üstüne çıkıp, eskiliğın asla yol bulmadığı yeni bir can alemini muhakkak göreceksin.

-Güzellik Yusuf'un sen, dünyaysa kuyu sanki, şu ipse Tanrı buyruğuna dayanmak.

-A Yusuf, ip sallandı, iki elinle yapış ipe, gaflete dalma, ipten haberin olsun gün geçti akşam oldu.

-Allah'a ham dolsun ki şu ipi saldılar, üstünlükle rahmeti birbirine kardılar.

-İpe yapış da yepyeni bir alem gör, göze görünmeyen fakat apaçık da ortada olan bir alem seyret.

-ok olan şu dünya var gibi görünmede, o var olan dünyaysa pek gizlenmiş.

-Yok tazelenir ve sınırsız olursan, gönlümün saba yelinin önünde nergisten daha taze olursun.

İçte bulunan ve kaynağı özele olan o hareket ve tazelik, akarsulardan daha hoş ve daha tazedir. Hiçbir zaman zahiri hareketlere ve yeniliklere aldanmayalım.

-Orada öyle durgun sular vardır ki akışları gizlidir, o sular akarsulardan daha tazedir daha hoştur.

-Can gibi ruh gibi içten içe akarlar, akışları da gizlidir, yol alan ayakları da.

-Orası öylesine bir gerçeklik yeridir ki, bütün gerçekler orada ter ü tazedir, sevinç içindedir.

-Övüşleri gül bahçesinin baharı övüşüne benzer, yüzlerce belirtisi görünmededir, yüzlerce görüntüsü vardır.

-Baharın geldiğine, kaynak da şahittir fidan da, çayır çimen de şahittir, o renk renk çiçekler de.

-Güzelin güzelliğine sedefteki inci gibi her yanda binlerce şahit var.

İnsanın varlığını, bozuluş ve yok oluştan sonra yenileyen o ab-ı hayat nedir? Bu ab-ı hayat, subhan olan Allah'ın vahdaniyetini kalben itiraf etmektir. Eğer bu itiraf gerçekleşirse, bütün varlık insana tanıdık yüzünü gösterir ve ona hizmet için kemer bağlar.

-Firavun: Ey Musa! O birşey dediğinde, hangisi birazcık anlat bana dedi.

-Musa, o bir şey şudur dedi: Apaçık de ki; her şeyi yaratıp onaran Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

-Firavun peki ey Musa dedi, karşılık olarak bana vereceğin o dört şey ne? Onları söyle.

-Söyle de o güzelim vaat yüzünden kafirliğimin çarmıhı gevşesin.

-Olur ya belki o ganimet bilinecek güzel vaatler yüzünden yüz batmanlık kafirlik kilidim açılır.

-Belki bal ırmağının tepkisiyle bedenimdeki bu kin zehiri bal olur gider.

-Yahut o tertemiz süt ırmağının vuruşuyla bir soluk olsak aklım gelişir yetişir.

-Yahut o şarap ırmaklarının aksiyile kendimden geçerim de gizlilik aleminin tadından bir koku alırım

-Yahut da o su ırmaklarının berraklığıyla şu yıkık çorak beden tazelenir gençleşir.

-Çorak bedenimde bir yeşillik belirir, dikenliğim me'va cenneti olur.

“Eğer hakikatin tamamından yararlanamıyorsanız, tamamını terk etmeyin. O hakikatten yapabildiğiniz ölçüde faydalanınız ve onun hakkındaki idrakinizi yenileyiniz” kaidesi bu mümkün gerçekliği gösterir.

-Denizin suyu taşınmazsa da susuzluğunu giderecek kadar tatmalısın.

-Sırrı ortaya koyamasan da hiç değilse kabuğundaki idraki yenile.

Mesnevi-i Manevi gibi hakikatleri gösteren sözlere dikkat eder, onlar üzerinde seyr edersen, her zaman göreceksin ki:

-Her an bu bağda yeni bir meyve biter, yenisinin de yenisi gelir.

-Manevi denize susamışsan Mesnevi adasından o denize bir ark aç.

-Öyle bir ark aç ki her solukta Mesnevi'yi ancak bir mana denizi gör.

-Yel ırmağın üstündeki samanı uçurdu mu, su bir renkliliğini meydana kor.

-Sen de ter ü taze mercan dallarını gör, can suyundan bitmiş meyveleri seyret.

Yüce Allah, her zaman gönüllere özel meyiller, arzular ve umutlar bırakır. Her solukta gönüllere gam, tasa ve başka bir ateş düşürür. Allah her an yeni bir yaratıştıdır.

-Gönülde her zaman başka bir karar vardır, fakat bu karar bu dilek gönülden kopmaz bir başka yerden gelir.

-Öyleyse ne diye gönlün kararına inanır da sonunda utanacağı bir ahitte bulunursun.

Ey Yüce Allah! Bu kocamış dünyada bizlere yenilikler merhamet buyur

-Anlayıştaki kusurlara acı ey akılların fikirlerin ötesinde bulunan Tanrı!

-A aşıklar, yeniler yapan eski dünyadan yepyeni bir devlet erişti.

Bu dünyada bir sırta eren herkesin, her an bir yakınlaşmaya ve daha yakın bir irtibat şerefine nail olması kanundur.

-Padişah kimde bir sır görse, ben her an ona yeni bir kurbanım.

Dünyayı arıtın, yüreği kirlerden ve pisliklerden temizleyin, varlık zerrelere her biri sizin için parlayan güneş gibi, gerçeklerin rengarenk şekillerini yeniden yeniye bir hal üzere ve değişik çehrelerde gösterir.

-Bütün zerrelere ona karşı kubbelere dönüyordu, soluktan soluğa yüzlerce çeşit kapı açılıyordu ona.

-Kapı, kimi pencere kesiliyordu, kimi yalınlar haline geliyordu, kimi buğday olmadaydı, kimi de ölçek.

-Gökyüzü gözlere pek eski pek kuru görünür, onun gözüneyse her solukta yeniden yaratılıyordu.

Ey kardeş! Ey kemal yolunda hareket etmek isteyen ! Bir an kendine gel, kendinde halvete gir. Bir an kendi içindeki sırlarla dolu dünyayı seyret içinde nasıl baharlar ve sonbaharlar olduğunu bir gör. Ama kendinde sürekli bir tazelik ve taravet görmek istersen, gönül bağında bir seyahat et.

-Ey kardeş bir soluk aklını başına al, soluktan soluğa sende de güz var bahar var

-Gönül bahçesine bak da seyret, yemyeşil taptaze goncalarla, güllerle, selvilerle, yaseminlerle dolu.

Ey yüce ve ulu Allah ! Rabhani inayetinle kendine yalancı bir kuvvet telkin eden biz zayıf varlıkları lütufuna mazhar eyle. Her an yeniden yolumuzu kapatan, elimizi ayağımızı bağlayan bu aldaticı tuzaklardan bizi kurtar.

-Ey Tanrı! Yüz binlerce tuzak var, resim var, biz de yemsiz yiyeceksiz kalmış, haris kuşlara benziyoruz.

-Soluktan soluğa bir tuzağa tutulmuşuz, tut ki her birimiz bir doğan olalım, bir zümrüd-ü anka kesilelim bu gene de böyle.

-Şu beden o bayrakta ki aslan şekline benzer, düşünce soluktan soluğa onu oynatır durur.

-Biz aslanlarız, ama bayraktaki aslanlarız, onların oynayışı, saldırışı, soluktan soluğa yel yüzündendir.

-Onların oynayışları görünür de yel görünmez, o görünmeyen yok mu hiç mi hiç eksik olmaz.

Bizi her an halden hale koyan içimizdeki değişim ve hareketin unsurları tasavvur ettiğimizden daha köklüdür.

Allah'ın feyzi ve bağıışı, her an, yeniden yeniye hak ve hakikat yolu erlerinin gönüllerine akmaktadır. Bu bakımdan, sadık ariflerin gönülündeki ab-ı hayat ardarda gelen nurani dalgalarla ebediyetten bu tarafa doğru akış halindedir.

-Dervişlik işlerin ötesinde olduğundan zaman zaman Hak'tan onlara bağış gelir.

-“Attığın zaman sen atmadın”ı iyi bil can ne ekerse o canın da canındandır.

-El tutan yük yüklenen odur, soluktan soluğa, o soluğu ondan um.

-Yemekten içmekten ağzını dudağını yum, gökyüzü sofrasına varmaya tez ol.

-Soluktan soluğa gökyüzüne ağmayı um, söğüt gibi göğün havasına uy da oyn.

-O varlık bağışlayıcı, her an kerem sahibidir.

Hayvani meyillere, ifsat edici heva ve heveslere ve temel bozucu hatalara düştüğünde bunları açıklamaya kalkışma. Ben güçsüz ve perişanım deme. Cebri etkenler benim ayağımı çamura batırdı deme. Allah benim ayağımı bu çamurdan kurtarsın deme.⁽⁷⁾ Bu aldaticılıkla kendinin bir merkepten daha aşağı olduğunu ispat ettiğini biliyor musun? Zaman zaman kendini kurtarmak için hele bir davran, çamura batışını tashih etmeye çalışma.

-Bir eşek bile hızlı yürüyeyim derken bir balçığa sapsansa soluktan soluğa kalkabilmek için debelenir durur.

-Orada yerleşmek için yerini düzeltmeye kalkışmaz, bilir ki orası geçim yeri değildir.

-Senin duygun eşeğin duygusundan daha mı aşağı ki gönlün bu balçıktan bir türlü sıçrayıp çıkmaz.

-Balçıkta teville ruhsat veriyorsun da neden gönlünü ondan çekip almıyorsun?

-Bu layık sana, elimden bir şey gelmiyor, Tanrı acze düşmüş birinin suçuna bakmaz, kerem sahibidir o diyorsun.

Varlık aleminin asli sırlarını yeniden yeniye aşığın söyleyen hakiki sevgilidir. Bu sözler şu maddi bedendeki dudaklarla ifade edilmez. Aşık maşuk tarafından yeniden yeniye açıklama sırlarla yeni bir cana kavuşur. Aşığa yeniden can bağışlayacak vuslat vadesi de nedir deve! Çünkü o aşağı nutfeye suyundan güneş gibi parlayan bir Yusuf vücuda gelir. Sevgili:

-Ona ey belalardan ürkmüş can dedi, vuslatımızın kapısını açtık hadi gel.

-Ey varlığımız, varlığını elden alan, varlığını sarhoş edip kendinden geçiren, ey varlığı varlığımızdan ibaret olan.

-Şimdi ben sana dilsiz dudaksız, yeniden yeniye eski sırları söyleyeceğim dinle.

-Çünkü o dudaklar bu soluktan kaçarlar, onlar gizli bir ırmağın kıyısında biterler gelip meyve verirler.

-Bu solukta Allah dilediğini yapar sırrını duymak için can kulağını aç.

-Kavuşma, buluşma çağrısını duymaya başlayınca, ölü yavaş yavaş harekete geldi.

-Aşık topraktan da aşağı değil ya, toprak bile seher yelinin işvesiyle yeşiller giyinir, yokluktan baş gösterir.

-Erlik suyundan da aşağı değil ya, o bile Tanrı sözünü duyar da güneş yüzlü Yusuf'lar doğar ondan.

-Yelden de aşağı değil ya, ol buyruğunu duyar da ana karnında tavus kuşu olur, güzel sözlü kuş kesilir.

-Ateşten de aşağı değil ya, selam emriyle hoş sözlü Halil'e gülistan olur.

-Sopadan da aşağı değil ya Allah'ın emriyle korkunç bir ejderha olup düşmanı defeder.

-Taştan meydana gelmiş dağdan aşağı değil ya bir deve doğurur da devede bir köşek meydana getirir.

-Bütün bunları geç, o yokluk, koskoca bir alem doğurdu, soluktan soluğa doğurur durur.

Varlık alemindeki mahlukat, yeniden yeniye oluş ve bozuluş (kevn ü fesad) cereyanında, daha güzel bir deyişle, perde ardından perde önüne ve perde önünden perde ardına doğru sürüklenmektedir. İlahi !:

-Önce bağışladığın bir katrecik bilgiyi de sen kendi denizlerine ulaştır, canımda bir katrecik bilgi var, sen onu nefis istediğinden beden toprağından kurtar.

-Sen kurtar onu, bu topraklar onu öğretmeden şu yeller onu kurutmadan.

-Ama kurutsa da, örtse de gene onlardan geri almaya gücün yeter senin.

-Havaya ağın yahut kaçıp giden, yere dökülen katre, senin kudret hazinenden nasıl kaçabilir.

-Yokluğa, yokluktan öte yüzlerce yokluğa gitse sen çağırdın mı onu başını ayak yapar da gelir.

-Yüz binlerce zıt zıddını öldürür gider sonra buyruğun gene onları çeker çıkarır. Yarabbi her zaman yokluklardan varlık ülkesine katar katar kervanlar gelir durur.

Ey varlığı yaratan! Ey işleri gören Rab! Varlık güzelliğinin çehresine kaş nunundan, göz sadından ve kulak ciminden kaç harf yazdın? Harfleri güzelce düzenleyerek aşkı meydana getirdin. Böylece akıl onu anlamak için incelikleri görmeye çalıştı. Ey güzelleri ve güzellikleri yaratan ! Bizim nazari ve cüz'i aklımızı, tahlil ve terki binde hakiki güzelliğe bakmaktan alıkoyan bu harflerin çizgilerini nesh et. Ya da bize öyle bir inayet buyur ki resmi ressama, nakışı nakkaşa nispet edelim. Nizami-i Gencevi şöyle der:

"Resim ressama havale edilince, ben küfürden sen cehaletten kurtulduk". Yokluğa meyleden her düşünce kendi hüviyetince kendi varlık sahasından o hoş şekilli hayallerden bir nakışı yansıtır. Ama ben, kemale ermek isteyen canım, onların bu güzel harflerine ve görüntülerine kaptırmayacağım. Ben perde ardından her an varlık alemine yeniden kendini gösteren o yüce cemalin aşığı ve hayranıyım."

-Birkaç harf çizip yazdın, taşlar bile o yazının sevgisiyle muma döndü,

-Yüzlerce akla, fikre bir fitne olan kaş nununu, göz sadını, kulak cimini yazdım.

-Senin yazdığın o harfler yüzünden akıl ince eleyip sık dokumaya koyuldu, a inşa da eşi olmayan yazısı güzel, sil o yazıyı.

-Her gün bir iştedir o ayetini oku da onu işsiz güçsüz bilme,

-En aşağılık işi, her gün bu yana üç ordu yollamasıdır.

-Bir orduyu, rahimlerde bitecek şeyleri bitirip geliştirmek için bellerden analara gönderir.

-Bir orduyu, dünya erkekle, dişiyle dolsun diye rahimlerden şu toprak yurduna yollar.

-Bir orduyu da herkes yaptığının karşılığını görsün diye şu toprak yeryüzünden ecele salar.

-Şüphesiz Hak'tan onların ruhuna ulaşan her şeyden daha fazlası canlara ulaşır.

-Ruhlardan gönüllere ulaşanlar, gönüllerden çiçeklere ulaşırlar.

-Hakk'ın sonsuz ve sayısız ordusu bunu sana bir hatıra olarak buyurdu.

-Soluktan soluğa, yokluğa, her düşünceye göre bir güzel hayal resmi yapmadasın.

-Hayal levhine görülmemiş gözler, yanaklar, yüzler, benler çizmedesin.

-Bense yokluktayım varlıkta değil, çünkü yokluk sevgilisi daha vefalıdır.

-Akla o yazıyı okuttu, o resimleri belledi de böylece o tedbirlerin dürülüp devşirilmesini diledi.

Varlık kanununun cereyanına vakıf olan insan, bugün var olmayanın yarın varlar içinde yer alacağını bilir. Bugün kainatın çürümüş varlık zincirinin halkalarında bulunan "var"lar, yarın apaçık bir görünüşle ortaya çıkacaklar. Bu bakımdan, tam bir huzur ve yenilenme umuduyla, bugün "yok" görünen ama yarın "varlık" sahasında ortaya çıkacak olan bu "var"ların gelişini gözlemekte ve beklemektedir.

-Anbarı boş ikinci yokluğa bağladığı ümitle sevinmez mi?

-Yokluktan tohum bitecek, başak verecek demez mi? Manayı biliyor, duyuyorsun, düşün de anla.

-Sen soluktan soluğa, yokluktan bir şey anlamak, bir tat almak esenliğe erişme nimete kavuşmak ümidinden bunu bekliyorsun.

Salık insan en azından üç ayda bir üç gün ıstırap ve fırtınalar içindedir.⁽⁸⁾

-Hiç şüphe yok ki güzelim ben her aybaşında üç gün deli divane olurum.

-Kendine gel ki bugün o üç günün ilk günü kutlu bir gün bu, hem de bu kutluluk firuzenin kutluluğu değil.

-Padişahın gamına dalan her gönül soluktan soluğa aybaşındadır, her soluk aybaşındadır ona.

-Savaşa katlan, zahmete dayan, soluktan soluğa yoklukta varlık gör.

-Kulum, köleyim o kişiye ki her konakta bir sofraya başına çökeceğini ummaz.

-Adamın bir gün evine ulaşabilmesi için birçok konakları bırakıp gitmesi gerek.

-Demir kıpkırmızı oldu ama kıpkırmızı değil, o bir ocağın verdiği eğreti bir ışık.

Eğer mutlak sevgilinin (Allahu zülcelal) mukaddes gamı bir insanın içinde alevlense, o her an hayız (ruhani ıstırap ve tufan) halindedir.

Bir müsabaka meydanı olan bu dünyada, kendinizi hiç bir zaman en son hedefe ulaşmış olarak görmeyin ve her an hareket halinde olun. Bu Hakk'ın cazibiyetinin ışıklarına ulaşmak için büyük bir hakikattir.

Şems-i Tebrizi Divanı'nda yenilenme ve yenilikçilikle ilgili mazmunlar pek çok görülmektedir. Bunlar gerçekten hayret vericidir. Örneğin Mevlana şöyle der: "Yüce Allah, geniş madde ve maddiyat alemi sahasında, suretlerin ötesinde ve üstündedir. Suret, madde aleminin araçlarındandır, sınırlı ve sınırlayıcıdır. Suret, bir yükleme, atfolunmadan gerçekleşemez. Suretin tasavvur edilebildiği her yerde terkip edilmiş de söz konusudur. Halbuki Yüce Allah terkipten münezzehtir. Ey Yüce Allah! Batını görüşten nasiplenen görüş sahipleri, her an senin yeni bir tecellini onların içini aydınlatır.

-La uhıbbul afillin'de sen suretlerden münezzehtir. Gaybı gören gözlerde her ana senin timsallerin vardır.

Bu son derece yüksek konu, yüksek makamlı ariflerin sözlerinde çeşitli beyanlarla ifade edilmiştir.

-Senin inandığın o eski Tanrı'dan bıkmışım, sen her an benim yenilenen Tanrı'msın.

-O yüzünün tecellisi gözümün önünden her geçişinde, onu önce gördüğümde daha güzel görürüm.

-Her dem senin yüzünü hayalimde yeni bir şekille görürüm, şu perdeler ardından neler gördüğümü kime söyleyeyim.

Varlık alemindeki değişim ve yenilenmeyi sadece geçip gidenler ve yitirilenler olarak düşünenler ve bunlar için gam çekenler, cisimler, olgular, perdeler ve dünyanın hissedilen ve hissedilmeyen hakikatlerinden, sadece kendilerine zevk veren şeyleri resmiyetle tanıyan ve onları varlık için uygun sayanlara benzerler. Bu yüzden bu lezzetler yitirilince, bir zamanlar onlara cennet görünen bu dünya son derece karanlık bir gam yurdu olarak görünür. O zaman Hayyam'a mensup olan şu türden rubaileri mırıldanırlar:

-Ey mübarek kademli güzel, sabah vakti şarkı söyleyerek şarap getir önüme.

-Tir ayının gelişi ve Dey ayının gidişi, binlerce Cemşid'i ve Keykavus'u öldürmüştür.

-Bir süre çocuklukta hocaya gittik, bir zaman da kendi hocalığımızla sevindik,

-Sözün sonunu dinle başımıza neler geldi, topraktan çıktık yele kapıldık.

-Aklın övdüğü şu kadeh var ya, sevgisinden onun alınına yüzlerce öpücük koyuyor.

-Şu dünyanın testicisi önce güzel bir kadeh yapıyor sonra da kırıyor.

Harekete ve yenilenmeye oluş ve bozuluş mecrasında yukarıdan bakanlar vardır. Yani güzellik ve çirkinlik, gençlik ve yaşlılık, şöhret ve adsızlık, gayri ihtiyari zenginlik ve yoksulluğu mutlak bir hayır ve kemal kaynağından başlayan ve mutlak hayır ve kemalin cazibesinde hareket halinde olan bir maksat çerçevesinde bakarlar. Onlar şu duyguyla hareket ederler:

-Temelleri lütuftur, dönüşleri de lütuftur bir bahçeden bir bahçeye ulaşırlar.

Gözleri dünyanın tatsızlıkları için yaş dökse de yürekleri bir neşe ve yüksek bir sevinç içinde yüzer. Bu yüzden bunlar başlangıçla hedef arasındaki hareketi ve değişimi görerek, geçip gitmekte olan baharları ve hazanları seyrederek. Ancak kendi şahsiyetlerini onların bölünüş eline bırakmazlar. Yani hayatın baharındaki hoşlukların onların şahsiyetini kendisine ait kılmasını, bahar ve lezzet verici şeyler gelip geçtiğinde şahsiyetlerinin sermayesini de kendisiyle birlikte götürmesine izin vermezler. Ya da hazan ve benzeri öteki ruh sıkıcı öğelerin bulunduğu zamanda, biriken bulutların gönül fezalarını karartmasına müsaade etmezler.

Hareket ve değişimin yüksek hikmetinden haberdar olanlar, geçici tabiat aleminin üstünde bir dünyaya geçip, hallerin yenilenmesini ve eskilerin gidişini anlar ve bu sonsuz hareketin sınırlı maddenin zatından kaynaklanmadığını anlarlar. Bu değirmeni döndüren suyun başka bir dünyadan geldiğini bilirler.

-Ben doğru sözlü bir insandan şöyle işittim: “Dünya suyu dışarıdan gelen bir değirmendir.”

(Nasır-i Husrov)

Bu bizzat, madde üstü alemin sınırsızlığının ve sonsuzluğunun delilidir. Öte yandan, madde üstü alemde madde alemine bu akış, bu alemin hüviyetinin madde ötesi aleme göre kapalı bir sisteme sahip olmakla birlikte açık bir sisteme sahip olduğunu ispatlamaktadır.

-Başka bir dünyanın varlığının nişanesi nedir? Hallerin değişmesi ve eskilerin gitmesidir.

-Yeni günler, yeni geceler, yeni bahçeler, yeni tuzaklar her nefeste yeni düşünceler, yeni mutluluklar, yeni zenginlikler...

-Dünya kapalı görünen bir ırmaktır ama yeniden yeniye akıp durmada. Bu neredendir?

-Eğer bu dünyanın ötesinde başka sonsuz bir alem yoksa yeni nereden geliyor, eski nereye gidiyor ?

-Her an senin içinde bir yıldız parlar, sakın göklerden bir eser gelmiyor deme.

-O dünyadan her bir yardım gelmiyorsa, bu eski dünyada yeni bir ruh nasıl yeşersin?

İki mütezat düşünce tarzının insan bireylerinin varlık sahnesine girişindeki durumu inceleyelim ve bu iki düşünce tarzından hangisinin beşeriyeti geliştirme ve yapılandırmada daha olumlu bir etki yaptığını görelim:

1. Karamsar düşünce tarzı:

-Gönlümde o kadar karanlık yükü toplanmıştır ki bu karmaşık dünyadan ayağını uzatacak olsan,

-Topallaya topallaya varlık dünyasının kapısını tutar kimsenin yokluk dünyasından çıkmasına izin vermem.

Bu rubaiyi söyleyen ne insanı tanıdığı ne de insanın madde kanalından hayat ve akıl alemine hareket ve tahammülünü kesinlikle anlamamıştır.

2. Gerçekçi düşünce tarzı: Bu tür düşünceye sahip olanlar bilirler:

-Aşk menzilin yolcusuyuz, yokluk sınırından varlık sınırına dek bunca yol gelmişiz (Hafız);

ve beşeriyet kervanının “kün” arı duru kaynağından geçerken nasıl bir şarap içtiğini bilirler. Çünkü, bilinçsizce, binlerce tabii ve gayri tabii cereyanın dalgalarını yarıp varlık iklimine geçmişlerdir. Evet;

-Azar azar sarhoşlar toplanıyor, yavaş yavaş meyperestler geliyor,

-Güzeller nazlana nazlana yoldadırlar, gül yüzlüler gülistandan geliyorlar.

Tabiatın karanlık yurdundan ve onun bilinçsiz cereyanlarından değil... Bu şekilde varlık ikliminden yüz çevirip asli maksatlarına doğru yol alır, yani ebediyet diyarına giderler. Bu geçitten yüklerini alır gider ve yerlerini varlığa doğru hareket edenler için boşaltırlar.

-Yavaş yavaş şu var yok dünyasına yoklar gidiyor varlar geliyorlar.

Varlık iklimine doğru hareket eden kervanın fertleri, daha yüksek ve daha gelişkin bir hayat sermayesi dolu elleriyle, toplum hayatına girerler. Bilimler, görüşler, sanayi ve gelişimin öteki araçları bu dünyada onlara nasip olur. Onların yolunu kesmeyelim, o yenilikçi kervan halkının varlıkları gereğince kendi işlerini yapabilsinler. İlmi, felsefi, teknolojik ve irfani bilgilerinize mutlak değer vermeyelim. Onlara indirilmiş vahiy gözüyle bakmayalım.

-Hepsinin etekleri maden gibi altınlarla dolu yoksullar için geliyorlar.

-Ne mutlu o bahçeye ki kışın da Meryem'lere meyve veriyor.

Evet, ey görüş sahibi düşünürler, gerçekleri anlatın ve söylemekten çekinmeyin.

-Hadi hemen söyle ki söz arkını açsın da bizden sonra yüzyıllar boyunca aksın dursun.

-Her devirde söz söyleyen bulunur, evet, fakat geçmişlerin sözleri söz söyleyene yardım eder.

Bu beyitlerin son derece yüksek mazmunu “Allahu Ekber” düşüncesidir. Mevlana I. cildin hutbesinde şöyle der⁽⁹⁾

O halde, dinin, mezhebin ve irfanın İslam'a göre aynı anlama gelen kelimeler olduğunu, insanı olgunlaştıran, ilmi düşünme ve akletmeden alıkoyan kavramlar olduğunu sağlam vicdan sahibi hangi insan söyleyebilir ? İnsan yalnızca, akıl ve vicdan aracılığıyla ve ilahi peygamberlerin emirleri doğrultusunda (-ki insan bunları her zaman değil bazan dikkate alır) ilahi bir cazibe olan kendi aslına doğru uçmak için harekete geçmez, gönül kulağı kendi dinleme yeteneğini idrak ederse anlar ki:

-Aşk otlağından zayıf ve yorgun kimseler şişmanlamış ve sağlıklı bir halde geliyorlar.

İnsanların temiz ruhları güneşin ışıkları gibi varlık alemine ışıır ve Rabhani ışıkları alarak sonsuzluk yolunda payidar olurlar.

-Temizlerin canı güneşin ışıkları gibi yüksek bir yerden bahçeye geliyor.

-Dost visalinin mutluluğu ve Şehriyar'ın kadehiyle Şah tarafından her an bir elçi geliyor.

-Her an bir elçi gelip canımızın yakasından yapışıyor, gönlümüze bir hayal geliyor aslına dön diye.

-Her dem gökten, canların sırrı diye bir vahiy geliyor, ne zamana dek yeryüzünde bir tortu gibi kalacaksın çık diyor.

-Şah elindeki kalemle, sanki bizim kalbimize imanını yenile ve şikayeti bırak diye yazıyor.

Eğer gerçek aşkın ebede doğru uçan meleği yüzünü gösterir ve insanın canını kendi gönül alıcılığıyla sermest ederse, sonsuz alemler aşkın gözleri önünde açılır. Büyük evrenin üstündeki zamanın ortaya çıkış kaynağı olan yüzyıllar, insanın gönlünde belirir. Her an aşığa yeni bir hal nasip olur.

-Senin aşkın alkış tutar yüzlerce başka alem yaratır şu feleklerden daha fazla yüzlerce yeni yıl ortaya çıkarır.

-O güzel şarkı söylüyor, ahenkle rakediyor bana her dem yeni oyunlar ediyor.

-Dünyanın tabiatını eski bil, onun aşğını da bir yamacı, aşk ter ü taze, aşka talip olan daha tazedir.

-Madem ki her an onun aşkının telkini bize ulaştırıyor, Munker ve Nekir'den onun ne tasası olur.

-Ey can senin zatın bal olduğu halde sana başka türlü bir bal söyledi, ey aşk senin ruhunda her an başka bir amel vardır.

Ben bu dünyanın geçici güzellik ve lezzetlerine dalmaya tahammül edemediğim için, daha anlamlı bir hayat için kendime başka bir vadi seçtim. Ben gittim, her an o geçici lezzetler ve güzelliklere sabır gösteren ve ellerini onlara bulaştırmayanlara selam söyle.

-Başka bir vadiye gittim sonunu sen söyle ey baba, sabredenlere her dem bizden yeni selamlar söyle.

Ey ruhun parlak şimşekleri ! Her an içimizde görünmekte, afak ve enfüsü yeniden aydınlatmaktasın. Bir kez de bizim içimizi aydınlat, batını karanlıktan yol kesicilerinin, senin ışığının üzerine karanlık perdesi çekip bizi ondan mahrum etmesine izin verme.

-Çakmak taşında birçok kıvılcımlar sıçradı, o yanmış yakılmış gönül hepsini de kabullendi.

-Fakat karanlıkta gizlenmiş bir hırsız var ki o kıvılcımlara parmak basmada.

-Gökyüzünde bir ışık bile parlamasın diye o kıvılcımları bir bir söndürmede Öyleyse:

-Ey yeni alemin sancağı her akıl senin önünde rehindir, bazan gelip bazan gitme ansızın gel.

Eğer hatırın gece ve gündüzü ardarda gelişi yüzünden melul olduysa, dünya zindanının mahdudiyetinden gönlün daralmışsa, lezzetleri ve güzellikleri gelip geçişi yüzünden içinde gam ve tasa bulutları biriktiyse, kalk ve mutlak güzelliğin yoluna koyul ve kendi içinde ondan bir nişan gör. Bu nişan, denizde gördüğün genel güzelliğin hakikatıdır. Mavi gökyüzünde, şelalelerde, gül bahçelerinde, kırlarda, nağmelerde, sevinç verici suretlerde, hatta güzel sanat eserlerinde onu görürsün.

-Ey baba, eğer üzgünsen benim sevgilime doğru gel, ruhların baharı senin gönlünü tazelesin.

Bu sorumluluğu hissederek ve halisane amel ederek, ilahi inayetler senin elinden tutar, bütün mücadele, itaat ve bağışların yani bir can kazanır ve ilahi emirler sana bir ağırlık duygusu vermez.

-O hayat verici şahımızın inayetlerinden bizim taatımıza ve infakımıza yeni bir ruh ver.

-Ey her an içimde şekillenip görünen, ey bütün düşüncelerden bana daha yakın olan!

İlahi! Varlığın bütün zerrelere, varlığın feyiz ricasıyla esirgenmemiş sofranın etrafına dizilmişler, secde ederek senin Rabliğinin ümidiyle nefes almaktadırlar.

-Senin sofranın önünde her zerre tamah bağlamış, sana ümit ederek her an secde edip yaşıyorlar.

Gerçek arifler her an kendilerinin Leyla ve Mecnun'udurlar. Onlar her an huzuri bir ilimde, ilahi güzelliğin bir tecellisi olan kendi gönüllerinin güzelliğini görür ve mutlak güzelliğe (tabii benliklerine değil) bağlı benliklerine aşk duyarlar.

-Herkes bu dünyada bir Leyla için Mecnun oldu ama arifler her an kendilerinin hem Leyla'sı hem Mecnun'udurlar.

Aklını başına topla. Her an içinden sana bir işaret gelmektedir ki akılsızlardan akıl istemeyesin.

-Her an "uyan" diye bir işaret geliyor, sen bir akılsızdan mı akıl umuyorsun?

Dünyanın karanlık cisimleri arasında ve bilinçsiz tabiatın çeşitli olguları içinde tabiat üstü gerçekleri görmek için pencereler vardır. Bu pencereleri, bencillik ve cehalet ve hevesler tutmuştur. Bu pencereleri her an temizle, böylece yeniden yeniye o pencereler yoluyla senin kalbine ışılan o tabiat üstü gerçeklerle gönlünü ve canını aydınlat.

İlahi! Merdut ve kovulmuş İblis senin lütfundan umutsuzluğa düşmüyorsa ben nasıl yeise ve umutsuzluğa düşerim. Eğer bir kapıyı yüzüme kaparsan, her dem başka bir bacadan dergahına düşeceğim.

-İblis senin lütfundan umudunu kesmediğine gönlünde her an senden yana bir arzu bulunduğuna göre,

-Bugün bana kapılarını kapasan bile sana başka bir yerden yol bulurum.

Divan-i Şems-i Tebrizi'de yenilenme, yeniyi bulma ve yenilikçilikle ilgili kimi başka beyitleri aşağıda takdim ediyor ve umut ediyoruz ki muhterem duyucular, yukarıda geçen beyitlerin mazmunlarını dikkate alarak, bunların açıklama ve tefsirlerini göz önünde tutsunlar.

-Ben yeni yeni ateşlerde yanyorum, sevgililerle ne işim var benim.

-Hastalığında Mesih, her an senin tabibin olduktan sonra ne diye konuşuyorsun.

-Eski canını da ver yeni canını da, yoksullukda gezin onlardan zekat al.

-Sevgilinin sarhoş gözü bana hep, iki dünyada gözüme ondan başka bir şey sığmaz diyor.

-Ab-ı hayatın sevdasının işareti aşkın her an binlerce ateş yakmasındadır.

-Eskicilerin zamanı geçti, şimdi biz yeni satanların, bizim pazarımızın zamanıdır.

-Geçen yıl solan çiçeklerin değil, her an yenilenen çiçeklerin zamanıdır.

-Aşkın aslanı kanımızı içerse koy içsin, her dem başka bir can verirse vermiş say.

-Sırrı ortaya koy geri alma, kulunu her an yukarıda tut.

-Onun bakışının ışığıyla her an gönlümüzün sağında bir huri solunda bir güzel belirir.

-Yoklukta her an bir suret görünür, hayal ehli yolda acele etsinler diye.

-Her nefes sağdan soldan aşkın sesi geliyor, biz kırlara gidiyoruz, o halde seyreden kimdir.

-Kase gibi denizin üzerinde ama ondan habersizsin, her solukta dalgalar seni nasıl gezdiriyor bir bak.

-Sevgiliye hizmet ederken neden başını saklıyorsun, kuyumcunun her vuruşunda altın biraz daha güzelleşir.

-Benim gönlüm ve ruhum o madenin sarhoşudur, her gün yeni aşular gibi yeni bir ilim kazanır.

-Onunla zehir şeker olur, onunla bulut ay olur, nerede eski bir şey varsa onunla tazelenir.

-Ölü beden yeniden can bulursa, kefenden kurtulup azat olur.

-Ona yeni bir gözle baktıysak, bu o perinin yüzüne bakışımız değil miydi?

-Senin ümidin kendi fazlımla her an senin elinden tutarım diyor.

-Her ne zaman istesem seni küçültür, fazlımla seni yeniden yüceltirim.

-Her an gülün kınayışına maruz kalan diken, gül bahçesinin efendisi olsun da çiçekler hasedinden çatlasın.

-Senin lutfun her an bize erişmektedir, yoksa bunu senden kim isteyebilir.

-Yüzlerce İrem bağı gözümde yok olan benim gönlümde taze bir nergis açmışken ağacın ne hükmü olur.

-Şu topraktan olma cüzler bak gör nasıl taze can buldular, topraklıktan temizlenip ziyanları faydaya dönüştü.

-Yeni güzellik mübarek olsun bugün gözümüze bugün bize yeni gelen heves mübarek olsun.

-Ateşi yenileyince aklımı rehin aldın, senin değersiz aciz bir toprağınım, a sultan!

-Can senin önünde her saat dökülür de yeniden biter, bir can için kim seninle konuşabilir.

-Can aynasını hem sade hem nakışlı gör, içinde bir Şaman varmış gibi her an yeni bir put yapar.

-Ey akıl! Bilgide ve görgüde sen mi daha iyisin yoksa her an yüzlerce akıl yaratan mı?

-Her an şu mavi gökten “biz onu bina ettik ve genişlettik” diye bir nida gelir.

Muhammed Taki-yi Ca'feri

1.12.1996

Dipnotlar

- 1) Bu mazmun, İslam bilgilerinin ve ariflerinin sözlerinde çeşitli şekillerde görülür. Yukarıdaki ibare, Bertrand Russel'in "İrfan ve Mantık" adlı eserinde Henry Bengson'dan naklettiği bir sözdür.
- 2) Yenilenme ve yenilikçilik hakkında sunduğumuz beyitler iki temel bölüme ayrılır. Birinci bölüm yenilenme ve hareketin alemin bütün parçalarındaki genelliğidir. İkinci bölüm de yenilenen hareketin hissedilmesi ve gözlemlenmesidir.
- 3) Bu ilke aşağıdaki iki beyitte de açıkça görülmektedir.

Nefsin zehirleriyle hastalanmışsan, eline ne alırsan al o da hastalanır, illet kesilir.
Eline bir mücevher alsan taş olur, gönül sevgisine yapışsan savaş olur.
- 4) İki anlamı vardır: Birisi, insanın işin olumlu ve olumsuz iki kutbuna hayır ve kemal yolunda hakim olması ve seyretmesidir. Mevlana'nın yukarıdaki beyitte ihtiyardan kastının bu anlam olmadığı kesindir. Çünkü bu anlam bir insanın gelişiminin en yüksek sonuçlarından. İkincisi, temelsiz ve heves düşkünün sebeplerle amel etmeye yol açan anlamdır. Aşağıdaki birkaç beyit şiir bu anlamdaki ihtiyarı anlatmaktadır:
  - Sırtı yamalı arık bir deveyim, palana benzeyen sırtım yaralı.
  - Sırtımdaki mahfe kimi ağır geliyor bu yana sürüyor beni, kimi o yana yanlıyor, o yana sürüyor beni.
  - Bu düzgün olmayan yönü sen yık, benden de iyi kişilerin bağımlı göreyim, bahçesini seyredeyim.
- 5) Eğer dünyadaki beşeri bilimlerin fakültelerinin adreslerini bulursanız bu beyti hayat felsefesini incelemek için hocalara gönderiniz.
  - Eğer dehrin bu uzun gününün bir yarını olmasaydı, devran, felek ve yıldızlar dökülürdü.
- 6) Yukarıdaki beyitlerin devamı konumuzla doğrudan bağlantılı değilse de ebedi yeni kalışın özelliklerini gösterdiği için buraya alınmıştır.
  - Çünkü o dünyada anlamlar şekle surete bürünür, gördüklerimiz huylarımıza uygun olur
  - Mektupların yazıları meydana çıkar, elbiselerin astarları yüz olur.
  - Şimdi gizli şeyler alacalı öküze benziyor, söz içi çeşitli inanç güdenler arasında yüz renkli bir iplik büküyor.
  - Şimdi yüz renklilik yüz gönüllü oluş sırası bir renkli alem nasıl görünebilir ki?
  - Zencinin devri, Rum ülkesinin güzeli gizlendi bu gece güneş rehinde.
  - Kurt çağı, Yusuf kuyunun dibinde Kıptilerin nöbeti, Firavun padişah şimdi.
  - Böylece de şaşkınca gülen, kimseden esirgenmeyen rızıktan birkaç gün şu köpekler de paylarını alsınlar bakalım.
  - Ormanın içinde "gelin" buyruğu yayıncaya dek aslanlar bekliyorlar; gelin buyruğu verinceye dek bu böyle.
  - Bu buyruk verildi mi, o aslanlar yayıldıkları yerlerden hep birden çıkarlar. Tanrı perdesiz olarak gelirlerini harcayacaklarını gösterir onlara.
  - İnsanlık sırrı karayı da kaplar denizi de, alacalı öküzler o kurban bayramında boğazlanırlar.
  - Korkunç bir kurban bayramı günü olan kıyamet günü inananlara bayram günüdür, öküzlere ölüm günü.
  - Bütün su kuşları o kurban bayramı gününde gemiler gibi denizin üstünde yüzer giderler.
  - Böylece de helak olan apaçık delillerle helak olur gider, kurtulan apaçık delillerle kurtulur tam bir inanca kavuşur.
  - Böylece de doğan kuşları padişaha, kuzgunlar mezarlığa giderler.
  - Çünkü dünyada kemikle fişki parçaları kuzgunların ekmeği gibi gıdalarıdır, mezeleridir.
  - Hikmet şekeri nerde karga kuzgun nerede? Fişkida yaşayan kurtcağız nerede bağ bahçe nerede?
  - Tad açıklıktır, yem yemekten değil, açıklıkta arpa ekmeği bile şekerden tatlıdır.

- 7) Bu son derece yapıcı cümle İbn-i Sina'ya nisbet edilmiştir. "Hatırda tutunuz ki bir yanlıştın mümkün olmayan tashihi için bin delil getirirseniz, yanlıştınız binbire çıkar?"
- 8) Büyük alim ve muhakkık, merhum Dr. Mir Sipasi, Mesnevi'yi tefsir etmekle meşgul olduğu zaman şu meseleyi ortaya attı: "Bugünlerde (1346-7) bazı psikologlar şu nazariyeyi incelemeye aldılar. "Kadınların her ay olmakta oldukları hayız hali erkekler için de söz konusudur." Ben Mevlana'nın bu konuya işaret ettiğini duydum. Acaba siz böyle bir şey duydunuz mu? Bendeniz, o sırada dördüncü cildi tefsir etmekle meşgul olduğum halde hayır dedim. Ancak o şahsın sorusu, hep aklımda kaldı. Bir gün beşinci ciltte o beyitleri gördüm ve kendisine söyledim. "Kesinlikle bu beyitlerdir" dedi. Elbette, ıstırap olgusu ve bunun ayda en az üç gün oluşu çok dikkat çekicidir. Ama öyle görülüyor ki bu olguları teşbih yoluyla söylemiştir, tabii bir oluşum olarak değil. Çünkü Mevlana'nın maksadı bütün insanlar değil salık insanlardır.
- 9) Mesnevi-i Manevi bu kitaptır ve o ve vusul sırlarının keşfinde dinin usulünün usulünün usulüdür. O Allah'ın büyük fihri ve Allah'ın aydın şeriatı ve en zahir burhanıdır.

WWW.Ostad-Jafari.COM